

VARÁZSCERUZA GYERMEKEINK KEZÉBEN

Katolikus Pedagógiai Intézet

Budapest 2017.

Készült a Katolikus Pedagógiai Intézet által szervezett
Vallásos és erkölcsi neveléssel foglalkozó munkacsoport közreműködésével, melyet a katolikus
óvodák óvodapedagógusai alkotnak.

Szerkesztette: Szerepi Imréné

munkacsoport vezető

Lektorálta: Wiedermann Katalin

főiskolai tanársegéd, PhD hallgató

Teológiai szempontból átnézte: Sebők Sándor

plébános, Fót

Katolikus Pedagógiai Intézet

Budapest 2017.

Tartalom

Tartalom.....	2
Előszó.....	3
Ajánlás	4
Bevezetés	5
A vizualitás jelentősége az ember életében	6
A látás szerepe a világ megismerésében, hatása a belső világ alakulására.....	6
A vizualitás hatása az alakuló, fejlődő gyermek életében	8
Látás, láttatás.....	10
A gyermek érdeklődésének a művészeti tevékenységek felé irányítása – esztétikai érzék fejlesztése, nyitottság formálása a szépre	10
Látás, láttatás – Vizuális élmények, megfigyelési lehetőségek felkínálása.....	12
Befogadás és újraalkotás.....	14
Eszközhasználat megismertetése, próbálgatás, kísérletezés különböző lehetőségek mentén.....	14
Káros hatások kivédése – Erkölcsös viselkedés alakításának lehetőségei.....	16
A hit/lelkiség és az ábrázolás/képi megjelenítés összekapcsolása.....	17
Tehetséggondozás, felzárkóztatás lehetőségei.....	18
Az ünnepek megjelenítése a gyermekrajzokban.....	22
Térbeli ábrázolás és technikák	23
Javasolt éves terv a vizuális nevelés, a rajzolás, festés, mintázás, kézi munka területének vallásos témáihoz.....	26
Felhasznált és ajánlott irodalom.....	46

Előszó

A Katolikus Pedagógiai Intézetben évről évre újra alakuló Vallásos és erkölcsi neveléssel foglalkozó munkacsoport a 2016/17-es nevelési évben a katolikus óvodák növendékeinek vizuális nevelésével, a rajzolás, festés, mintázás, kézi munka kultúrájának alapozásával foglalkozott. A munkacsoport legsürgetőbb feladata a háttérben húzódó, alapozó helyet betöltő, lelki többlet kialakítása volt.

A találkozásaink alkalmával előadásokat hallhattunk a meghirdetett témakörben, és arra is maradt lehetőség, hogy a résztvevők saját tapasztalataikat megosztva, vagy mások tapasztalatával gazdagodva járuljanak hozzá a téma feldolgozásához.

A kiadvány az összegyűjtött és megszürt közös munka gyümölcseként kerül az olvasó kezébe. Azért dolgoztunk, hogy a magyarországi katolikus óvodák pedagógusai kapjanak a vizuális nevelés területén is olyan támogatást, amely remélhetőleg segít a szakmai mellett nevelés háttérében meghúzódó lelki tartalmak értelmezésében, az intézményeinkben folyó, témára irányuló nevelési folyamatokban. A kiadvány a teljesség igénye nélkül készült, ösztönző szándékkal a továbbgondolásra, a témában való elmélyülésre.

Nagy segítségünkre volt Pázmány Karolina Ágnes, az Apor Vilmos Katolikus Főiskola oktatója, aki felkészültségét bizonyítva, sugárzó személyiségként támogatott bennünket a meglévő ismereteink frissítésében. Tapasztalatainak megosztásával az újabb, korszerű módszerek alkalmazására is bátorította a hallgatóságot.

Hálánkat fejezzük ki a Katolikus Pedagógiai Intézetnek, hogy lehetőséget és helyet biztosított számunkra a tartalmas munkához.

Örömteli köszönetet mondunk Grolyóné Szabó Éva óvodai szakértő, szaktanácsadó asszonynak, a Katolikus Pedagógiai Intézet pedagógiai előadójának ösztönző jelenlétéért, segítő támogatásáért.

Köszönetet érdemel a munkacsoport minden tagja, akik aktív részesei voltak a kiadvány formálásának.

Reményünk abban áll, hogy lesznek, akik elolvassák, értelmezik a kiadvány gondolatait, s ha akár egy pedagógus is segítséget talál a nevelőmunkája lendítéséhez, Istennek legyen hála!

Szerepi Imréné
munkacsoport vezető

Ajánlás

„Nagy dolog a szeretet” – írja Kempis Tamás. „Minden, amit tesztek, szeretetből történjék” – mondja Szent Pál (1Kor 16,24). És ugyanő: „mindennek a szeretetben kell meggyökerezve és megalapozva lennie” (Ef 3,14).¹

A katolikus pedagógia a katolikus egyház két pilléren alapuló nevelési elvének rendszere. Az egyik pillér a Tízparancsolat, a másik Krisztus evangéliumának örömhíre, Krisztusi szeretet-üzenete. A II. vatikáni zsinat 1965-ben fogadta el a *Gravissimum Educationis* című dokumentumot, amely azóta is a katolikus nevelés alapidokumentuma. Szent Pál efezusi levele szerint minden embernek adott, hogy elinduljon az értékes élet, az életszentség útján.

A Teremtő szellemi, lelki, testi értékeket helyezett el a gyermekben, amelyeket a neveléssel kell felszínre hozni mindazoknak, akik a gyermekért felelősek.

A keresztény, katolikus nevelő legfőbb támasza Isten, akinek bízuk erejében, akaratában.

A katolikus óvoda szellemisége a pedagógusoktól és a munkatársaktól függ. A vallását aktívan gyakorló, példamutató életű katolikus pedagógus elhivatottsága és magas szintű szakmai tudása mellett lényeges a gyermekek szeretete, tisztelete, a feltétlen bizalom, a keresztény testvériség. Módszereit a gyermek egyéni céljainak, sajátosságainak szem előtt tartása, a legfontosabb evangéliumi értékek, a megbocsátás, szeretet, az újrakezdés feltétel nélküli lehetősége jellemzi.

Az alkotás lehetőségének a megélése igen erős érzelmi hatást vált ki, ezért a személyiség érzelmi fejlesztésének, motivációi és attitűdjei kialakításának minden másnál szélesebb körű és erőteljesebb területe. Emellett különböző gyakorlati tudásokat hoz létre, cselekvésekre, tevékenységekre tesz alkalmassá.

A művészeteknek, így a vizuális nevelésnek is kiemelt feladata az esztétikai befogadó és megismerő képességek, a kreativitás, és a kommunikációs képességek élménybe ágyazott tevékenységekkel történő fejlesztése. A művészeti alkotások érzelmi hatásával, a személyes alkotás-alakítás élményével az óvodapedagógusok kinyitják a kisgyermekek lelkét az igazra, a szépre és a jóra.

A Vallásos és erkölcsi neveléssel foglalkozó munkacsoport tagjai e kiadvánnyal méltó módon segítik a katolikus óvodapedagógusokat, hogy Szent Pál efezusi levelét követve minden rájuk bízott kisgyermek elindulhasson az értékes élet, az életszentség útján.

Pázmány Karolina Ágnes
Tanszékvezető-helyettes
szakmódszertant oktató tanár

¹ Sík Sándor: A szeretet pedagógiája. 115.old. Vigilia Kiadó, 1996.

Bevezetés

A gyermek lelki-szellemi fejlődése, annak segítése igen összetett és sokrétű folyamat.

Nem téveszthetjük szem elől, hogy a gyermek nem kis felnőtt. Belső világa, lelki és szellemi életének kialakulása a testi fejlődéshez hasonlóan szerves fejlődési folyamat eredménye.

A fejlődést belső és külső tényezők befolyásolják, sőt irányítják. Az óvodáskorú gyermek érzelmi vezéreltsége miatt ezekre a tényezőkre különös hangsúlyt szükséges fektetnünk. Amikor ezt tesszük, nem csak lelki síkon gondolkodunk. Természetes, hogy szeretettel átitatott, személyes odafigyelést megvalósító környezetbe érkezzen a kis óvoda. Olyan pedagógusok, felnőttek vegyék körül, akik a mindent átfogó nevelési folyamatban a gyermek kíváncsi, szépre, jóra irányuló figyelmét táplálni tudják. Képesek nyitogatni lelkét, hogy ne csak a szemével, de a szívével is lásson.² Ugyanakkor a foglalkoztató helyiségek kialakításánál, dekorálásánál egyszerű, a gyermek befogadó képességének megfelelő esztétikum megjelenésére is törekedjünk, hiszen az egyik meghatározó tényező az a világ – szűkebb és tágabb környezet – amelyben él, amely folyamatos hatást gyakorol rá, és ebben az óvoda felelőssége és a kisgyermeket körülvevő felnőttek példája elsőként jelenik meg.

A vizualitás alakításakor, a gyermek látásának, vizuális nyelvi elemeinek fejlesztése során kérdésként merül fel, hogy hogyan képes felfogni és feldolgozni, majd beépíteni a látott, megtapasztalt külső hatásokat. Mennyire tudja visszatükrözni, vagy éppenséggel tovább alakítani mindazokat a hatásokat, benyomásokat, amelyek érik.

A kívülről érkező hatások tetemes része a látás segítségével érinti meg az alakuló gyermek személyiségét. Ezért nem mindegy, hogy csak úgy, szüretlenül hagyjuk a képi információk áradatát keresztülfolyni a gyermek értelmén és lelkén, vagy tudatos nevelőként, mint jó szülő megszűrjük, érthetővé, élvezhetővé, befogadhatóvá, kifejezhetővé alakítjuk mindazt a hatást, ami a ránk bízott gyermeket érheti.

Amikor a nevelői kisugárzás, a gyermeki személyiség felé irányított tudatos ráhatás gyakorlása mentén fejlődésnek indul, bontakozik a gyermek szíve, lelke és értelme, akkor mondhatjuk, hogy jó alapokkal adjuk tovább a nevelési-oktatói folyamat (rendszer) következő szakaszába.

² Antoine de Saint-Exupéry, A kis herceg, Budapest, Móra Könyvkiadó, 1970.

A vizualitás jelentősége az ember életében

A látás szerepe a világ megismerésében, hatása a belső világ alakulására

Érdekes kérdés a vizualitás jelentősége életünkben. Csodálatos világ vesz körül bennünket, amit szinte már észre sem veszünk. Rohanunk, nincs idő a megállásra, rácsodálkozásra, rosszabb esetben nem is tartjuk fontosnak. Természetessé, lelkiállapotunk függvényében olykor súlyos teherré vált lelkünkben a teremtett és az épített környezet. A minket körülvevő tömeg, a zsúfolt utcák, a zaj, a lehajtott fővel közlekedő emberek követése eltakarja szemünk előtt azt a szépséget, amit Isten a teremtésben, vagy emberek keze által ajándékozott nekünk. Ugyanakkor elárasztanak bennünket a képi információk, reklámok, amiket szinte lehetetlen kiiktatni a mindennapjainkból.

Pedig értéke, jelentősége van életünkben mindennek, ami körülvesz bennünket. Ezek megismeréséhez azonban szükséges megtanulnunk nemcsak nézni, de látni is szűkebb és tágabb környezetünket.

Az élet menete, hogy a testi szervezet bontakozó készsége, folyamata nem megállítható.³ Emellett a szellemi élet bontakozási készsége, a megismerési vágy is megjelenik. Ám a megismerés folyamatában segítségre szorulunk. Minden kisgyermek előről kezdi a megismerést, ismereteinek, tudásának gyarapítását.

Az ember tanulási folyamatban sajátítja el, hogy az őt körülvevő világból mi az, amit érdemes észrevenni, felfogni, rácsodálkozni és befogadni.

A gyermekkel foglalkozó felnőtt felelőssége, hogy növendéke nyugodt, harmonikus környezetet tudhat magáénak, amiben a szépre, jóra irányítható a figyelme. Ellenkező esetben a gyermek védelem nélkül áll szemben azokkal az ingerekkel, amelyek később még problémákat is okozhatnak személyiségfejlődésében.

Amikor a látás szerepéről beszélünk, nem csak az érzékszerv épségére gondolunk. Nyilván az is fontos feladat, hogy a pedagógus felismerje a gyakori pislogás, könnyezés, közzelnézés, vagy hunyorgás tüneteit és időben szakemberhez irányítsa a gyermeket. De mindemellett a személyes példa, az elhivatottság, a rácsodálkozás öröme és az öröm továbbadása az a hatás, ami segíteni fogja a gyermeket a látás jelentőségének megérezésében.

³ Marczell Mihály, Neveléstan, Tinta Könyvkiadó, 2002. p.14.

Kezdetben a megnevezések, a látott tárgy és annak szóképi párja megismerése tölti be a kisgyermek befogadó életét. Megtanulja, hogy a látást össze lehet kapcsolni a beszéddel, tapintással, és hogy a látott dolgok felismerhetők, megnevezhetők. Ez természetes folyamat. A pedagógus tudatos irányítása és sugárzó egyéniségének gyümölcse a megjelenő, a nézésből továbballakuló látás és figyelem, a rácsodálkozás, a gyönyörködés gyermeki felfedezése.

A szépség, a jószág, mint örök értékek a kisgyermek belső világának alakulását, fejlődését segítik. Az őt kísérő felnőtt segítségével felismeri, hogy szépek a virágok, a növények, a különböző állatok, csodálatos az ember. Megismeri a teremtett világ jószágát, és megtapasztalja a vele kapcsolatban álló emberek jó, értékes, erkölcsös voltát is. Gyermeki énje sarkallja arra, hogy a pozitív megerősítések, dicsérek hatására hasonuljon ezekhez. Játékában megjelenítve törekedjen a szépre, figyelje a jót, ami aztán beépül személyisége rejtett zugaiba is.

A beszéddel kísért megfigyelések segítik abban, hogy ezt a folyamatot elsajátítsa. A szép kifejezhető vizuálisan, szavakkal, és akusztikusan egyaránt.

Boldog lehet az ilyen környezetben nevelődő emberpalánta. Személyisége pozitív beállítottságú lesz, ösztönösen ráérez majd azokra az öngyógyító lelki kapaszkodókra, amelyeket nehezebb élethelyzetekben alkalmazhat saját védelme érdekében. Ilyenek a tárlatmegtekintések, kirándulások, megfigyelések, beszélgetések, egy-egy régi képi emlék felidézése.

A vizualitás hatása az alakuló, fejlődő gyermek életében

A vizuális érzékelés során pozitív és negatív hatások egyaránt érhetik a gyermeket. A teremtett világ fokozatos megismertetésével segíthetünk eligazodni a jelenségek között, rámutatva a környezet szépségeire és veszélyforrásaira, ugyanakkor kiemelve mindazt, ami őt szolgálja, ami széppé teheti az életét.

Szépen hangzó megfogalmazás ez, ám a megvalósítása felkészültséget, elkötelezettséget, mindenre kiterjedő figyelmet igényel. A pedagógusnak fel kell fedeznie, lelkében értékelnie kell az adott témát, megtekintett dolgot, folyamatot, vagy eseményt, s csak ezután, a gyermek lelkének és értelmi képességének megfelelően megszűrve és megfogalmazva viheti az érdeklődő növendék elé. Mert a kisgyermek a felnőtt, jelen esetben az óvodapedagógus kisugárzásából, magatartásából és beszédéből szűri le azt, hogy minek lehet és jó örülni, mit fogadjon nyitott szívvel, és mik azok, amik a szeretett felnőtt példája nyomán az ő érdeklődésére sem méltók – jelenleg. Mert hiszen a különböző életkorokban más szakaszai vannak a gyermek befogadó és értékelő képességeinek, lehetőségeinek is.

Óvodáskorban pozitív hatást nyújt a megfelelően épített, alakított környezet, a tudatosan megtervezett és előkészített séták, kirándulások természeti megtapasztalásai, de akár egy-egy esztétikus játékeszköz is. Meghatározó élményt nyújthat a gyermek fejlettségi szintjének megfelelően kiválasztott műalkotás „elemzése”, amikor a műalkotást megtekintve a gyermek figyelme ráirányítható a színekre, méretekre, a formákra, a kifejezett érzelmekre, majd mindezek után saját maga is tevékenyen „reprodukálhat”, kipróbálhat esetleg új technikákat is. Erre a lehetőségre bátorítunk minden pedagógust.

A természettel való barátkozás magabiztossá teszi a gyermeket későbbi életében is. A világ apróbb, nagyobb csodáinak sokszínűsége gazdagítja képzelő erejét, fogékonnyá teszi az élet egyéb, kisebb-nagyobb örömeinek észrevételére, az utánuk való vágyakozásra. Mindazt, amit úgy él meg, mint a mennyei Atya csodálatos, kedves ajándékát, megszeretteti vele a Nagy Ajándékozót is. Erősödik későbbi hitének alapja, kialakul benne a köszönet, a hála készsége. Mindemellett megtanulja jól, szépen használni a világ dolgait, lehetőségeit.

Nem mehetünk el szó nélkül a negatív hatások mellett sem. A kisgyermek alakuló személyiségére hat a külső és belső környezet rendezetlensége. Az esztétikai érzék alakulását kedvezőtlenül

befolyásolják például a szemetes területek, elhanyagolt kertek, széthagyott játékok, rendezetlen polcok és a zsúfolt pedagógus asztal.

Jól tudjuk, hogy már az óvodákban is megjelennek az informatikai eszközök. A mai kor gyermekei születésük pillanatától érintve vannak, együtt élnek ezekkel az eszközökkel. Az, hogy milyen hatással lesz ez a növekvő nemzedékre, megítélni és megfogalmazni nem a mi kompetenciánk. Azonban az biztos, hogy a technikában, technológiában előrehaladott világ mögött lemaradó értékelvőség komoly feladatot ad minden pedagógusnak.

Hogy a nevelő mit és hogyan mutat meg a technikai eszközök segítségével az ellenőrzés nélkül áradó, vagy alig ellenőrzött képi világból, mennyi az, amit jól kiválasztva, megszűrve a gyermek elé tárhat, mindez megkívánja, hogy az adott pedagógus értékítéletében maga is magas szinten álljon, elkötelezett keresztény/katolikus pedagógus legyen. Csak saját magán átszűrve és kellő értékelés után tárhatja ezeket növendékei elé.

A vizualitás hatása – amint látjuk, nagyon széles skálán mozoghat. A gyermek családjában élők nem hivatásos nevelők. Nem ismerhetik a nevelési folyamat vizualításra vonatkozó buktatóit, inkább csak tapasztalatból, idősebb rokon segítségével, vagy ösztönösen törekedve, gyermeküknek jót akarva válogatják, vagy nem válogatják meg azt, amit gyermekük elé tárnak. Sokszor előfordul, hogy olyan élménynek részese a gyermek, ami csodásan alapozza szívében, lelkében a jövőt, de látnunk kell azokat a gyermekeket is, akik már a lelki sérülés, zaklatottság első jeleivel kerülnek nevelői hatókörünkbe.

Nagy a felelőssége a pedagógusnak a szülők segítségével. Átadni a vizuális nevelésnek azokat az ismereteit, amely területeken a szülők jelentős részt vállalnak. A szüretlen képi információk hatására jelentkező lelki izgatottság tapasztalásakor „gyógyító” élményekkel – közös játékkal, mesével, beszélgetésekkel – segíteni, javítani ezen az állapoton.

Látás, láttatás

A gyermek érdeklődésének a művészeti tevékenységek felé irányítása – esztétikai érzék fejlesztése, nyitottság formálása a szépre

A látás a legfontosabb érzékelési módunk, mivel az ismeretek, információk 83%-át szemünk révén, vizuális úton gyűjtjük be. Az óvodás gyermek élményein keresztül fogadja be, ismeri meg a világot. Éppen ezért nagy jelentőségű, hogy a pedagógus hogyan tárja azt a növendéke elé. Mindenkor tudatában kell lenni annak, hogy a fogékony gyermeki lélek észrevesz, átél olyan képeket, eseményeket, amelyek a felnőttek figyelmét elkerülhetik, vagy amik nem bírnak jelentőséggel a felnőtt életében.

A gyermek előtt fokozatosan feltáruló világ – mint már azt taglaltuk – tanulás eredményeként lesz egyre gazdagabb. Ebbe a folyamatba tartozik a látás, láttatás kultúrája, ami a szülők mellett a pedagógusokon keresztül áramlik a gyermek lelkébe, értelmébe. A pedagógusi megfogalmazások, a gyermek figyelmének tudatos ráirányítása a megismerésre szánt dologra kellő rálátást, hozzáértést feltételez.

Tudja a nevelő, hogy nem elég egy adott dologra rácsodálkozni és beszélni róla, hanem bekapcsolva a lehető legtöbb érzékszervet, a gyermeket az élmény feldolgozásának részesévé kell tenni. Igazán részese pedig az, aki láthat, tapinthat, érezhet, kibeszélhet és ki is próbálhat.

A megélt dolgok kikíváncsoznak az emberből, – a gyerekből is. Ezt tapasztaljuk az óvodáskorú gyermekek önfeledt firkálgatásában, később pedig saját szintjén megkomponált művein. Mindenekelőtt ezért ismertetjük eleinte csak a nyomhagyó eszközöket, a témát mellőzve hagyjuk, hogy érvényre jussanak a gyermek ösztönös megnyilvánulásai. Ebből egyébként sok információt is szerezhet a figyelmes pedagógus.

Később pedig a felnőtt, és társai segítségével megtanulja azt, hogy hogyan fejezze ki a látottakat. Ide tartozik az eszközök használatának megismerése, a nyomhagyás módja, a kifejezésformák megtalálása is.

Nem újdonság, hogy a népművészet egyes elemeit az óvodáskorú gyermekek között bemutatva és kipróbálva kedvet kapnak a szövéshez, fonáshoz, ismerkednek az alkotás különböző módjaival. Bár ezek a tevékenységek többségében a kislányok körében elterjedtek, a fiúk számára is akadnak érdeklődésre alapozott önpróbálgatások. Ilyen lehet az agyagozás, az építés, a barkácsolás, ami

viszont az ő körükben kedveltebb tevékenység. Jól irányítva és segítve ezeket a tevékenységeket, az anyatejjel magukba szívott, átöröklött nemzeti kultúránk megismerése iránti vágy ébredhet bennük.

A láttatás művészete, hogy az apró, alig észrevehető fordulatokat is felfedezze a kíváncsiságtól hajtott gyermek. A megszemlélt tárgyak dolgok, élmények ismételt láttatása és átélése rávezeti a gyermeket arra, hogy olyan motívumokat is észrevegyen, amelyek korábban elkerülték a figyelmét. Ebben sokat segíthet, ha beszélgetünk a látottakról és a kivitelezésről is, bemutatunk az adott témában izléses képeket, tárgyakat, figyelembe véve az életkori sajátosságokat. A kisgyermekek örömmel azonosulnak a családi jeleneteket ábrázoló képekkel, mint például az anya-gyermekévek, mindig felcsillan a szemük, ha egy jól sikerül képet láthatnak egy állatról – különösképpen, ha az mozgás közben lett rögzítve, vagy ha ritkaságnak számító példányt mutatunk. De lehet szépen megkomponált virágcsokor, vagy dolgozó ember, akinek erőfeszítését felismerhetik a képen, vagy plasztikán, maketten. Kisfilmet is vihetünk a gyerekek elé, ha megítélésünk szerint jobban megismerhetik, elmélyülhetnek az adott témában. Azonban ez mindig jól kiválasztott, értéket közvetítő és rövid legyen.

A közös tevékenységek, a beszélgetések, az együttesen átélt örömök, élmények segítik a nevelés folyamatában az esztétikai érzék bontakozását.

„Az óvodapedagógus az ábrázoló tevékenységekre az egész nap folyamán teret, változatos eszközöket biztosít. Maga a tevékenység, s ennek öröme a fontos, valamint az igény kialakítása az alkotásra, a kreatív önkifejezésre, a környezet esztétikai alakítására és az esztétikai élmények befogadására. ... Ezen tevékenységek, az egyéni fejlettséghez és képességekhez igazodva segítik a ... gyermekek tér-forma és színekpézeteinek gazdagodását, képi gondolkodásuk fejlődését, esztétikai érzékenységük, szép iránti nyitottságuk, igényességük alakulását.”⁴

A pedagógus példáját másolva szépnek, jónak véli a gyermek azt, amit az általa szeretett felnőtt is annak tart, és elutasítja mindazt, amit a példakép rosszáll, vagy elutasít. Így, az értékek képviselése nyomán lassan-lassan beépülnek azok a kis csírák, amik a vizuális kultúrát alapozzák, s amelyekre építve tovább formálható a gyermeki személyiség.

⁴ Az óvodai nevelés országos alapprogramja // Rajzolás, festés, mintázás, kézi munka, 2.-3. pont

Látás, láttatás – Vizuális élmények, megfigyelési lehetőségek felkínálása

„A rajzolás, festés, mintázás, építés, képalakítás, a kézi munka, mint az ábrázolás különböző fajtái, továbbá a műalkotásokkal, a népművészeti elemekkel, az esztétikus tárgyi környezettel való ismerkedés is fontos eszköze a gyermeki személyiség fejlesztésének. A gyermeki alkotás a belső képek gazdagítására épül.”⁵

Számtalan lehetőség és ötlet van a pedagógusok tarsolyában a vizuális élmények nyújtásához. Minden intézménynek más infrastrukturális lehetősége van, éppen ezért azokat az elveket célszerű megfogalmazni, amik figyelembe vétele javasolt az egyes témák felkínálásakor.

Ami kiemelten fontos a vizuális élmények, lehetőségek tervezésekor:

- Helyszíni megfigyelések, kirándulások, a csodálat megéreztetése a gyermekkel.
Különböző helyszínek akadnak közelebb, s távolabb minden intézménynél. Például szép épület, hatalmas fa, gondozott virágoskert, tópart, múzeum, vagy kiállítás, háziállatokat gondozó ismerős, vagy éppen szőlőt, almát szüretelő gazda. A kihasználásra váró lehetőségek valóban csak a pedagógus lelkesedésén és szervezésén múlnak.
- Vizuális ingerek biztosítása – képek, diák, kisfilmek...
Az óvodák sokféle eszközzel rendelkeznek, és a családok is hajlandók egy-egy képet, családi fotót, más kedves tárgyat odaadni. Emellett segítséget nyújt az internet, a digitális eszközök. Ezek akkor igazán hatékonyak, ha közös tevékenységgel, beszélgetéssel, örömmel vannak összekötve.
- Ahol lehetőség van, a gyermek maga is tevékenykedjen (kertben, udvaron), és a folyamatot végig kísérve tapasztalja a vizuális környezet változását, alakíthatóságát – mindennek rajzban, festésben való megjelenítése, az élmény vizuális feldolgozásának segítése.
- Nagyobb növendékek körében apróbb megfigyelési feladatok adásával a figyelem, összpontosítás alakulásának segítése. Például képen adott dolog megkeresése, színek beazonosítására irányuló játékok, másolásra buzdítás – építőjátékban, sorminta készítésben.
- A helyi sajátosságokat is figyelembe véve népi kismesterségek kipróbálása.
Ahol a lehetőségek adottak, meg lehet hívni népi iparművészt, vagy helyben élő idősebb,

⁵ Az óvodai nevelés országos alapprogramja // Rajzolás, festés, mintázás, kézi munka, 1. pont

mesterséget művelő embert, aki ért valamely tevékenységhez. Így a gyerekek számára valódi élmény lesz a szövés, fonás, fafaragás, sütés, bábkészítés, amit aztán ők is kipróbálhatnak.

- A katolikus fenntartású intézményben, katolikus, keresztény szellemiségben kívánjuk nevelni a ránk bízottakat. Ezért az egyes tárgyak, dolgok, vagy természeti megfigyelések alkalmával sem feledkezhet meg a katolikus/keresztény pedagógus Isten ajándékozó szeretetéről beszélni, örömet, hálát ébresztve a kicsi gyermek szívében.
- Katolikus intézményeinkben természetes a vallásos elemek megjelenítése a gyermekmunkákban, a keresztény szimbólumok bemutatása, ismerkedés vallásos témájú műalkotásokkal.

Befogadás és újraalkotás

Eszközhasználat megismertetése, próbálgatás, kísérletezés különböző lehetőségek mentén

Minden kisgyermek rendkívüli nyitottsággal fordul az őt körülvevő világ felé. Megismerési vágyuk kiapadhatatlan, ezt a bensőséges kapcsolatot ápoló pedagógusok tapasztalják is a fáradhatatlan kérdezgetések alkalmával.

Az egészségesen fejlődő óvodás gyermek érdeklődik, a pedagógustól a látott inger mellé megkapja a megfelelő szóbeli segítséget (értelmezést, magyarázatot). A szakszerűen felépített nevelési terv, tanulási folyamat pedig abban segít, hogy a kisgyermek ismereteit egymásra építve bővíthesse a pedagógus. Persze mindig vannak eltérések, de ezért alkalmazzuk a személyes odafigyelést, és az egyéni bánásmódot, hogy az ilyen esetekben kellő segítséget tudjunk nyújtani.

Ha valami nagy hatást gyakorol a személyiségre, azt szeretné is továbbadni. A művészek, akik amellet, hogy érzékeny lélekkel befogadták az élményt, tehetséggel és sok munkával képezték magukat arra, hogy olyat alkossanak, ami mások számára is sokat mondó, érthető és élvezhető. Segítenek a megfoghatatlan megfogalmazásában, érzelmeket indítanak el a befogadó személyben, mindemellett saját művészi nyelvükön korképet is adnak a társadalomról, a világ dolgairól. De gyakorta fordulunk a művészet felé akkor is, ha felüdülésre, kikapcsolódásra vágyunk.

Sokszor magunk is szeretnénk a művészek sorába állni. Bennünket is érnek olyan hatások, amiket kikiáltanánk az egész világnak. Hát hogyan lenne ilyen érzés a kisgyermekben is. Csak még nem kellően érett az értelme, a kifejezőmódja. De nem tudhatjuk, melyikőjük hordozza magában a későbbi művész tehetségét. Éppen ezért nyúlunk a sokirányú fejlesztés eszközeihez, és a felfedezett képességek minél hatékonyabb fejlesztéséhez.

Maradva a vizuális nevelés, a rajzolás, festés, mintázás, kézi munka területén megfogalmazható, hogy az óvodáskor a próbálgatások, kísérletezések, felfedezések, „ahá” élmények korszaka.

„Az óvodapedagógus feladata megismertetni a gyermekeket az eszközök használatával, a különböző anyagokkal, a rajzolás, festés, mintázás és kézimunka különböző technikai alapelemeivel és eljárásaival.”⁶

⁶ Az óvodai nevelés országos alapprogramja // Rajzolás, festés, mintázás, kézi munka, 4. pont

Victor Löwenfeld rajzpedagógiai kutató szerint a játék egyik alfajának tekinthető a rajzolás, ami a természetes kifejező eszköz a gyermek számára, a belső folyamatainak kifejezése.

Részlet Victor Löwenfeld rajzfejlődési szakaszait összegző táblázatból (Löwenfeld,1970)

Kor életév	Korszak	Jellemzők	Pedagógiai elvek
1-3 év	Firka-korszak	<ul style="list-style-type: none"> - A nyomhagyás élményétől a kommunikáció örömeig, - Gazdag forma repertoár, komponálás kezdetei - Forma elsődleges, szín másodlagos, ösztönös színpreferenciák 	<ul style="list-style-type: none"> - Szabad alkotási lehetőségek biztosítása, - Sokféle eszköz és anyag, Kevés, kontrasztos szín
4-6 év	Presematikus korszak	<ul style="list-style-type: none"> - Változó tartalmú sémák, variálható, kombinálható saját alapjelek, - Médiумtól függő színhasználat - Sajátos szimbolikus térábrázolás 	<ul style="list-style-type: none"> - Érzéki élmények kifejezése, - Ábrázolás és játék összekapcsolása, - Fantasztikus témák
7-8 év	Sematikus korszak	<ul style="list-style-type: none"> - Stabil tartalmú geometrikus sémák, - Differenciált részletformák 	<ul style="list-style-type: none"> - Saját sémakészlet sokoldalú használatát segítő, mozgalmas témák, sorozatok, - Sok plasztika, tervezés, építés, tárgyalás, - Sztereotípiák megtörése: kombinálás

A táblázatnak csak részlete található meg a kiadványban. Ebben kiemelésre került az az óvodáskort megelőző, és az óvodáskorra jellemző szakasz. Azért fontos számunkra ez a táblázat, mert a rajzpedagógiai kutató megfogalmazta azokat a pedagógiai elveket is, amelyek az egyes életkorok rajzolási jellemzőihez kapcsolódnak. Igaz, hogy ezek a megfogalmazások nagy vonalakban mutatják az utat, mégis kiindulásként jó alappal mutatkoznak.

A kutató tapasztalatai és a saját állításunk egybecsengenek.

A szabad alkotási kedv támogatása, a változatos eszközök, anyagok kipróbálása, az élmények biztosított témák jelenléte a gyermekek életében – mind azt mutatják, hogy jó úton járunk.

Káros hatások kivédése – Erkölcsös viselkedés alakításának lehetőségei

Az orvostól elvárják, hogy jól diagnosztizáljon, megfelelő gyógymódot választva segítse betege felépülését. A mérnök által tervezett épületnek meg kell felelnie a korszerű, modern elvárásoknak, és a jó szakács remekművei kiváló gasztronómiai élményben részesíthetik az ételt fogyasztó vendéget. Nincsen ez másképp a pedagógusoknál elvártakkal sem. Jó, értékes és boldog ember nevelése a cél. Amiben mégis különbözik a többi hivatástól, az az, hogy míg az előzőeknél rövid időn belül mérni lehet a hatékonyságot, addig a pedagógusok nevelőmunkájának gyümölcse sokszor csak hosszú évek múltán érik be.

De mit jelent a jó, értékes és boldog ember nevelése? Milyen szerep, feladat jut ebből az óvodáskorú gyermekekkel foglalkozókra? Természetesen az alapozó munka. Nyitogatni a kisgyermek szívét, lelkét, bontakoztatni értelmét, fejleszteni azokat a tulajdonságokat, amelyekre építve folytatható lesz az iskolákban a nevelés, oktatás nemes feladata.

A nevelés minden területe, így a vizuális nevelés, rajzolás, festés, mintázás, kézi munka területe is hordoz feladatokat, ezek között az erkölcsös viselkedés alapozására, alakítására vonatkozókat is.

A gyermek lelki, erkölcsi élete még alakulóban van. Azok az értékek fogják betölteni, amiket megtapasztal és a vele foglalkozó felnőtt példáját követve elfogad, befogad. Később ezek vezérlik viselkedését, egyes helyzetekben jelentkező reakcióit – erkölcsi életét. Természetesen ez később is alakul, önneveléssel módosítható. A gyermekkorak, – jelen esetben az óvodáskorak – mindenképpen jelentős szerepe van az első értékek megtapasztaltatásában.

Mint fentebb szó volt róla, bizony káros hatásai is lehetnek a vizuális ingereknek az óvodás gyermekek körében. Elsősorban az információhordozók azok, amik veszélyforrásként jelennek meg: a televízió-csatornákon, DVD-n, interneten elérhető tartalmak. Azonban káros hatással lehet a kisgyermekre olyan inger is, ami egyébként nem az, csak az életkorából adódóan terheli meg a kisgyermeket. Ilyenek például az absztrakt képek.

A jó pedagógus tudatában van annak, hogy ilyen esetekben nem a tiltás, a hadakozás a célravezető, hanem a pozitív irányba terelő hozzáállás.

Lehetősége van arra, hogy az általa megfelelőnek tartott élményeket tárja a gyermek elé. A közös öröms tevékenységek⁷, az együttjátás élményei az együvé tartozás boldogságát és biztonságát

⁷ Uzsalyné dr. Pécsi Rita nyomán

nyújtják a gyermeknek, mindeközben a magatartási és viselkedési normák gyakorlására is lehetőség nyílik. Óhatatlanul felmerülnek olyan helyzetek, amikor a növendéke figyelmét ráirányíthatja a saját, és egymás munkájának megbecsülésére, tudva azt, hogy a tolerancia alakítását – a másik elfogadásának és segítésének alapjait veti meg, és közben a közösségi fegyelem, önfegyelem-kitartás személyiségbe épülését is szolgálja. Az óvodás „alkotását” figyelemmel kísérve, a pozitív véleménynyilvánítás jelenlétével az alkotási kedvet mindig fenn tudja tartani, a sikerélmény biztosításával pedig előre mutatóan befolyásolja az önértékelést. Az ilyen pedagógus mellett boldogan fedezi fel a gyermek saját értékeit, a látott minta nyomán természetessé válik, hogy hálát adjon mindezekért. Empátiás érzéke is fejlődésnek indul, hiszen észreveszi, együtt örül, vagy bánkódik kis társával.

Ezen a területen is számtalan szerteágazó lehetőség van az óvodás korban az erkölcsös viselkedés alapozására. Csak nyitott szív, és nyitott szem szükséges ahhoz, hogy ezeket felfedezzük és kihasználjuk célunk elérésének érdekében, a gyermek személyiségének minél harmonikusabb alakításában.

A hit/lelkiség és az ábrázolás/képi megjelenítés összekapcsolása

A munkacsoport közreműködésével készült, Komplexitás a katolikus nevelésben című 2006-ban kiadott segédanyagunkban megfogalmazódott, hogy a gyermekek életkorának és fejlettségi szintjének figyelembe vételével éves anyagba kerüljenek be vallásos tartalmú témák is. Azon az állásponton vagyunk, hogy az egyházi intézmények, jelesül a katolikus óvodák ne csak a nevükben viseljék a lelkiségre irányuló meghatározást, hanem a mindennapokban is kísérvé őket az Isten iránti szeretet és elköteleződés, aminek megélése és átsugárzása szűkebb és tágabb környezetben feladata minden keresztény embernek.

A kiadványban sorra vettük a szempontokat és válogattunk a lehetőségek között, szűrve, hogy a képi ábrázolás mely témái kerüljenek az óvodás gyermek elé. Ebből szemezgetve a pedagógus eleget tehet annak a kíváncsúnak, hogy a vallásos tartalmat komplex módon építse be a gyermekek életébe és a tanulási folyamatba.

Persze sokat haladt előre a világ az elmúlt 11 évben.

Tehetséggondozás, felzárkóztatás lehetőségei

A tehetség a talentum istenáldotta, veleszületett tulajdonság, amit fel kell ismerni. Első színtere a család, majd az óvoda, iskola. A tehetség kibontakozását tudatosan, emberbarátsággal, szeretettel kell segíteni. A tehetség gondozásakor is fontos a jóra neveléssel az igazra és szépre tanítás. A tehetséggondozás, tehetségfejlesztés feladata, problémája a katolikus óvodákban a keresztény pedagógia szemléletére, értékrendjére alapozott. A gyermekeket feltétel nélkül szerető és elfogadó pedagógus, óvodapedagógus felelősségét, hivatását áthatja a másokkal és másokért élő ember példájának átadása. A keresztény pedagógus tehetséggondozását a Bibliai talentumra alapozza: „mindenki annyit és olyan adottságokat, készségeket kapott, amelyek alapján teljesítheti az Istentől neki szánt feladatot” (Mt 25, 14-30)⁸. A példabeszéd révén a talentum újabb értelmet nyert, a keresztény kultúra a tehetség, adottság jelentést társította a szóhoz.

A különböző tehetségmodellek többnyire az átlag feletti képességet hangsúlyozzák, amely ellentmond a talentum eredeti jelentésének: több-kevesebb talentumot mindenki kap, de az nem önmagáért való ajándék, hanem elsősorban felelősség, hogy a közösség javára kamatoztatva mások számára is értékke váljon.

A tehetség messze nemcsak adomány, hanem olyan súlyos teher is, amely mind a viselőjére, mind pedig az őt segítőkre felelősséget ró. A tehetséggondozás⁹ közös feladat, ezért minden szintjén lényeges a pedagógusok, a gyermekek és a szülők együttműködése.

A tehetséggondozás célja, feladata a tehetségígéretes gyermekek azonosítása, komplex fejlesztése, életútjának nyomon követése és minden gyermek egyéni képességstruktúrájából az erős oldal megtalálása (legjobb, legügyesebb, legkiemelkedőbb)

Az elmúlt évtizedek folyamán számos meghatározás született a tehetségről. Manapság legszélesebb körben a Renzulli modell az elfogadott, amely négy összetevőjét emeli ki a tehetségnek:

- a kreativitás – pl.: originalitás, flexibilitás, fluencia, problémaérzékenység - meghatározó a tehetség funkcionálásában, mivel a tehetség egyik jellemzője a problémahelyzetekre új megoldások találása, amely kreatív képességek nélkül elképzelhetetlen.

⁸ szentiras.hu/SZIT/Mt25,14-30

⁹ Gyarmathy Éva, A tehetség – fogalma, összetevői, típusai, és azonosítása, ELTE Eötvös Kiadó, Budapest, 2012.

- feladat iránti elkötelezettség - olyan személyiség-tényezőket foglal magába, amelyek a magas szintű teljesítményhez az energiát biztosítják: érdeklődés, versenyszellem, kitartás, emocionális stabilitás stb. A képességek bármilyen magas szintre is fejlődnek, e háttértényezők fejlettsége nélkül nincs magas szintű teljesítmény.
- átlag feletti általános képességek - például a magas szintű elvont gondolkodás, fejlett anyanyelvi képességek, jó memória, hatékony információfeldolgozási stratégiák, amelyek szerepe más és más az egyes speciális tehetség-területeken.
- átlagot meghaladó speciális képességek - a jellegzetességeit adják a tehetségnek, melyekből sokféle van.

A Gardner-féle csoportosítás általánosan elfogadott, amely szerint hétféle speciális képességcsoport különíthető el: nyelvi, zenei, matematikai-logikai, vizuális-téri, testi-mozgásos, szociális-interperszonális, intraperszonális. Ezek a speciális tehetségfejlesztéshez kiindulási alapként szolgálnak.¹⁰

A tehetséggondozás alapozása a családban kezdődik, az óvodában a pedagógusok fejlesztő munkájával folytatódik. A tehetségígéretnek elkallódásának megakadályozása, az alulteljesítő gyermekekben bujkáló kiváló képességek felismerése szükséges.

A tehetségfejlesztés módjai¹¹ a gyorsítás, léptetés, elkülönítés, gazdagítás, dúsítás.

A tehetségnevelés, a tehetség kibontakoztatása a tehetség felismerésével, azonosításával indul. A fejlesztő munkának egyik kritikus pontja, hogy milyen életkorban kezdődjön a speciális tehetségfejlesztés, mert problémát okozhat a túl korai, de a túl késői kezdése is. Függ a speciális képességtől, megjelenési idejétől is: a matematikai, a zenei, bizonyos mozgásbeli tehetségek már óvodáskorban megjelenhetnek, de a képzőművészeti tehetség (rajz, festés) a látszat ellenére általában később, a kamaszkorban ismerhető fel. Ezek programszerű egyéni fejlesztése már ekkor fontos, de egészében az óvodáskor „alapozó” korszak legyen: a gyerekeknek elsősorban a megfelelő érzelmi fejlődést kell biztosítani „törődünk” velük, engedjük őket játszani.

A jó óvoda nem módszerközpontú, hanem gyermekközpontú, az 5 évesnél fiatalabb különleges képességű gyerekeknek tehetséggondozás címén főleg nem "fejlesztésre", hanem egyszerűen csak megfelelő környezetre és érzelmi biztonságra van szükségük.

¹⁰ Balogh László, Elméleti kiindulási pontok tehetséggondozó programokhoz, Tehetség, 2007/I.

¹¹ Gyarmathy Éva, A tehetség – fogalma, összetevői, típusai, és azonosítása, ELTE Eötvös Kiadó, Budapest, 2012.

A gyermek adottságainak, képességeinek, fejlődésének megfelelően minél teljesebben bontakoztathassák ki képességeiket. A kiemelkedő képességű, kreatív gyermekek felfedezése és személyiségük optimális fejlesztése gazdagító program keretében történjen.

Az óvodai tehetséggondozás elemei az azonosítás, gazdagítás csoportban, műhelyekben, csoporton belül, vagy csoportközi szervezéssel, egyéb óvodai gazdagító programok beillesztésével.

A tehetségműhelyekbe 5-6 éves kortól kerüljenek a gyerekek, 5 éves korukig pedig az óvodapedagógusok a csoportban valósítsák meg az egyéni fejlesztést a gyermekek különböző tevékenységeiben. A kiválóan kreatív, tehetség-ígéret gyermek fejlesztése egyrészt óvodai csoportjában, a napi tevékenységekbe ágyazva, másrészt kiscsoportos „tehetséggondozó” foglalkozások keretében, tehetségműhelyben valósíthatók meg. A műhelyek - ahol a tapasztalat, a tevékenység a fontos, nem a teljesítmény – lehetőséget adnak a programszerű, tervezett komplex fejlesztés megvalósítására, a speciális kiemelkedő képességek kibontakozására, az elmélyült tevékenységre, felfedezésre, a kreativitás kibontakozására. A tevékenységek során mindvégig lényeges az öröm, a motiváció fenntartása. A műhelyekben – ahol kiválóan találkozik az azonosítás és gondozás gyakorlata - a felkínált tevékenységeken belül is - az alkotási vágynak, kreativitásnak, képességszintnek megfelelően - számtalan választási lehetőség legyen.

Fontos a nyomon követés, lényeges az egyes kisgyermek „Tehetségútlevelének” elkészítése, amely mintegy „átadja” mindazon információkat a következő intézmény pedagógusának, amelyek lényegesek a tehetséggondozás folytatásához.

A kisgyermek a presematikus szakaszában - amely az ábrázolás aranykora - többségében ösztönösen csodálatosan rajzol, fest, de ez nem jelenti, hogy különleges tehetség, művész lesz belőle. A vizuális tehetség fajtái az alkotói (magas szintű ábrázoló-tervező-konstruáló reprodukáló képesség) és a befogadói (vizuális megfigyelő-elemző- készség, memória, fantázia) tehetség. A később megmutatkozó tehetség, 16 éves kor előtt nemigen ismerhetők fel.

A kisgyermek rajzai, festményei nem művészi alkotások, mert szándéktalanok, varázslatos világuk ebből adódik. Kamaszkor táján a „realizmus hajnalán” a rajzokról eltűnik az ösztönös gyermeki alkotások jellemzője.

A kisgyermek a sokféle vizuális technikát megismerve későbbi érdeklődési irányait tudja alakítani. A csoportokban lényeges lehetőséget biztosítani a gyermekek élmény és fantáziavilágának képi, szabad önkifejezésének, kreativitásának fejlesztésére. Vegyük körül őket minél több lehetőséggel, amelyekből tanulhatnak. A képzőművészeti foglalkozások szerencsésen egészíthetik ki az intellektuális irányultságot, segíthetik a gyermek érzelmi-szociális fejlődését. A vizuális tehetséggondozás segítse a vizuális önkifejezést, annak kiteljesedését, látási- tapintási érzékelés,

szem-kéz koordináció, térpercepció, manuális készség, kreativitás erősödését, a gyermekek szabad képi és plasztikai önkifejezésének alakulását. Alkotásaikban egyéni módon jelenítsék meg élményeiket, elképzeléseiket, szívesen és bátran használják a már ismert és új technikai, eszközöket, eljárásokat, anyagokat.

Leljék örömeiket saját és közös alkotásokban. Esztétikai érzékük fejlődjön, önértékelési képességük erősödjön, minél több alkalommal találkozhassanak műalkotásokkal.

A legfontosabb, hogy a gyermekek örömmel alkossanak, tevékenykedjenek. Próbálják megvalósítani elképzeléseiket, a színekkel, anyagokkal, formákkal kifejezni élményeiket, érzelmeiket.

Pázmány Karolina Ágnes
Tanszékvezető-helyettes
szak módszertant oktató tanár AVKF

Az ünnepek megjelenítése a gyermekrajzokban

A hit és az értelem mellett a művészet is a megismerés eszköze, a világ megismerésére törekvésekor is az Istent keresi az ember. A művészet e törekvésnek a hithez hasonló, intuitív, szubjektív útja.

A művészeti nevelés, mint komplex személyiségfejlesztés, különös jelentőségű a keresztény, katolikus nevelésben: a pozitív elfogadó, bizalmi légkör megteremtésének kiváló eszközeként megalapozza a nevelés eredményességét.

Az alkotás lehetőségének a megélése minden másnál erősebb érzelmi hatást vált ki, ezért a személyiség érzelmi fejlesztésének, motivációi és attitűdjei kialakításának, minden másnál szélesebb körű és erőteljesebb területe. Ugyanakkor különböző gyakorlati tudást hoz létre, cselekvésekre, tevékenységekre tesz alkalmassá.

A rajzolás kialakulásának alapvető feltétele a belső képzetáramlás. A gyermekrajzok arról beszélnek, hogy kis alkotójuk milyen érzelmeket társít egy-egy tárgyhoz, élményhez, milyen összefüggésben látja környezetét és a benne lévő dolgokat.

Az üzenetek megfejtése elősegíti, hogy alkotója és környezete jobban értsék egymást. A katolikus óvoda ünnepeit átszövik a liturgikus év eseményei, a keresztény értékrend valamint az erkölcsi és hitre nevelés. Mindezek tükröződnek a kisgyermekek rajzain is.

A gyermekrajzok megértésének több módszere is kialakult. Leggyakoribb a rajzpedagógiai és pszichiátriai együttes megközelítés: a tartalmi, a formai és a fejlődéslélektani.

A tartalmi, a verbális üzenet a választott téma.

A formai, a non-verbális a kidolgozás módja, technikája, kompozíciója.

A fejlődéslélektani, hogy az életkortól elvárható átlaghoz viszonyítva magasabb, vagy alacsonyabb szintű a vizuális megjelenítés.

A katolikus óvodák helyi pedagógiai programjaiban jelentős helyet foglal el az Advent és a Karácsony. Örvendetes, hogy a kisgyermekek Karácsony ünnepéhez kapcsolódó élményeiket ábrázoló alkotásaikon kiemelkedően jelenítik meg az ünnep pozitív érzelmi hangulatát és valódi lényegét, a szeretetet.

Az ábrázolások témájaként elsődleges a Betlehem, Jézus születése, és a családi együttlét. A vágyak között gyakran feltűnik olyan családtag- pl. nagyszülő - aki éppen nincs a családdal. Kevesen jelenítik meg, és másodlagosan csak az ajándékokat.

Az alkotásokon a tartalom harmonikus, egységes, a forma összhangban van a témával. Az élmények, élménymaradványok kifejezésének, közlésének szintje pozitív. Az érzelmek megjelenítése a téma

feldolgozása során formával, színnel, a hangulattónus vidám, a színek használata, a színválasztás megfelelő. A vágyak megfogalmazása direkt és szimbolikus módon történik.

Pázmány Karolina Ágnes
Tanszékvezető-helyettes
szakmódszertant oktató tanár AVKF

Térbeli ábrázolás és technikák

Az óvodáskorú gyermekek mozgásában a szenzomotoros összerendeződés egyre tudatosabb és irányítottabb, az automatizált mozgáselemek állandósulnak.

Fokozatosan kibontakozik a mikromanipuláció, tipikus kifejeződése a játéktevékenység és a gyermekrajz.

A megismerésben az érzékelés, észlelés funkciói differenciálódnak, finomodnak: egyre több alak, nagyság, szín megkülönböztetésére képes. Jellemzővé válik a tapasztalatok szavakba öntése, megjelenik a viszonyítás.

Az észlelés szinkretikus, ami a rész és az egész pontatlan értelmezését jelenti. Az értelmi szinkretizmusnál amit tud, az válik fontossá, az érzelmi szinkretizmusnál ami érzelmileg megragadja, az lesz a lényeges, azt emeli ki.

Az észlelés további jellemzői: a térészlelése egocentrikus, az időészlelése eseményhez kötött, a mozgásérzékelése egyszempontú.

Victor Löwenfeld alapján a vizuális alkotókészség két típusa a vizuális és haptikus (formaérezkelő). A vizuális a világot „kívülről” szemléli, a dolgokat a maga teljességében látja. A haptikus tapintással tud többet a környezetéről, szubjektívebben szemlél, érzelmeiben éli meg.

A térészlelés kialakulása során a térirányok leképezése a test-séma fejlettségétől függ.

A test-séma a szervezet és a környezet, a szervezet és a részei között fennálló térbeli relációk ismerete, ezeknek az információknak egy funkcionális egységbe, perceptuális sémába való rendeződése. Kialakulása után a test-séma a vizuális téri referenciarendszer központjává válik, és a térirányok leképezése a saját testen történik.

A kisóvodások a valódi térirányok szerinti tájékozódásra még nem képesek.

A mozgásos élménymaradványok mellett hamarosan a vizuális támpontok is megjelennek, és szerepet kapnak a tájékozódásban.

A valódi térirányok szerinti tájékozódás első lépése: a domináns kéz felismerése, majd a jobb és a bal kéz segítségével a szimmetrikus testrészek megkülönböztetése. A beszéd, a verbalizáció is fontos a helyzetek megítélésében. A térészlelés minősége meghatározó az olvasás-, és írástanulásban.

A test-séma zavarai zavart én fejlődéshez vezetnek, az önértékelés és kompetencia alakulásában meghatározó jelentőségűek.

A tér megjelenítése két dimenzió, síkfelületen először - hasonlóan az őskor alkotásaihoz - szétszórt elrendezésű. Ezt követi az egyvonalas sorakoztatás, - amikor a kisgyermek egy vonalra rajzolja a különböző formákat, majd - hasonlóan az ókori és középkori frízeken láthatókhöz - a többvonalas sorakoztatás. A sík felületen a „kevert látás” egyszerű, majd az iskoláskor kezdetén jellemző magasabb szintű megjelenítésre törekvése vezet a kamaszkorban a perspektivikus ábrázoláshoz.

A kisgyermekek plasztikai ábrázoló képességének fejlődése 2-6 éves kor között párhuzamosan halad a rajzfejlődési modellel, s amint a rajzokon, a plasztikai ábrázolásnál sem lineáris a fejlődés.

A rajzban megjelenő jelek felfedezhetők a plasztikákon is.

A kisgyermekek plasztikai ábrázoló képességének fejlesztése rendkívül fontos a térérzékelésük fejlesztéséhez. A spontán rajzfejlődés 12 éves korban, a plasztikai ábrázolóképeség spontán fejlődése 8 éves korban fejeződik be.

Ezért kiemelt jelentőségű a 3-6 éves korosztály plasztikai ábrázoló képességének fejlesztése.

Így nagyrészt az óvópedagógusok feladata, hogy nagymértékben foglalkozzanak a plasztikai ábrázolóképeség, a téralakítás fejlesztésével, mert a megfelelően kialakult forma- és térérzék segíti a gyermeket a térben való tájékozódásban. Fejlődik képi gondolkodásmódja, funkcionális képzelőereje, az esztétikai érzékenysége, a kéz és szem koordinációja, a kéz finommotorikája.

A plasztikai alakítások és konstruálások révén a gyermek tapintásos - sztereognosztikus észlelése, alak-formaállandósága is fejlődik.

A kisgyermek a plasztikai ábrázolóképeség négy fejlődési szakasza során a funkciórömtől eljut a teljes emberfigura kialakításáig. Az ábrázolás előtti (prereprezentációs) szakaszban (1,5-2,5 év, amely a firkakorszak) lényeges a tapintás fejlesztése. A különböző alakítható anyagokkal ismerkedve a „funkcióöröm” átélésével a plasztikai játékok célja az alakítás és nem a forma létrehozása. Az első emberfigurák megjelenésének szakasza 2,5-3 év közé tehető. A „teremtéseményt” a kiscsoportba lépők élik át először, amikor az agyagkupacból spontán kialakul az első emberfigura, típusai az oszlopember, lepényember, golyóember, mozaikember. A fej-láb emberke ábrázolásának szakasza a 3-4 éves kor jellemzője. A tagolatlan fej-törzs alapformából először két hosszú láb, majd két hosszú kar nyúlik ki, végül a fejséma tovább tagolódik. A teljes emberfigura kialakulásának és differenciálódásának szakasza a 4-6 éves kor. Mind a rajzi, mind a plasztikai megjelenítésnél először „globális emberfigura” alakul ki, majd ez tagolódik. Először a fej, majd a végtagkezdemények bontakoznak ki, legkésőbb az arc vonásai jelennek meg

Az erősen rajzorientált képzés negatív hatással van a térérzékelés fejlődésére, a plasztikai nyelv kialakulására: a rajzi minták áttétele más anyagra, más technikával a síkábrázolás továbbvitelét jelenti.

Fontos, hogy a kisgyermek többféle alakítható anyaggal és téralakítási technikával ismerkedjenek, próbálkozzanak, mivel azok fejlesztik a finommotorikát, a kéz-szem koordinációt, s elősegítik a kéztőcsontosodást, a helyes ceruzafogást az írástanulás fiziológiai feltételét.

Kiscsoport kezdetén még nem mindenki találkozhatott agyaggal, gyurmával, ezért először fontos játékos megismerésük szétnyomkodással, lapítással, különböző nyomhagyással, gömbölyítéssel (apró agyaggolyók, marokedény).

Középső csoportban megjelenhetnek a nyújtást és a sodrást tartalmazó feladatok, dombormű készítése is (karácsonyfadíszek, nyomatok, lapváza, agyaghurkából épített edények), de egyre inkább érdemes funkcióval rendelkező tárgyakat készíteni. Így a kisgyermek jobban értékeli saját alkotását. Nagycsoportban az agyagból mintázható egyszerű és összetett formák makettek (gyümölcsök, állatok autó, házak, stb.) is mintázhatók. Dobozokból, ágakból különböző kuckók, nagyobb méretű térformák is konstruálhatók.

A rajzban már jól elsajátított vizuális nyelvi elemek kiindulást jelentenek a plasztikai alakításhoz, de döntő módon befolyásolja a plasztikai ábrázolás fejlődését a rajzi minták átvétele.

Kezdetben segíti, gazdagítja a plasztikai fejlődést, de később már gátolja az önálló plasztikai nyelv kialakulását amennyiben nem megfelelő gyakorisággal foglalkoznak térbeli alakítással a gyermekek.

A térbeli formálásban jók nem mindig érnek el azonos szintet rajzaikban, s ennek fordítottja is igaz.

Az alkotófolyamat komplex személyiségfejlesztés. Az óvodapedagógus felelőssége a plasztikai ábrázolóképeség fejlesztésének megfelelő egyenrangúsítása, a megfelelő anyag, és a gyermekhez közelálló jól megválasztott feladatban realizálódó élményadó téma.

Pázmány Karolina Ágnes
Tanszékvezető-helyettes
szakmódszertant oktató tanár AVKF

Javasolt éves terv a vizuális nevelés, a rajzolás, festés, mintázás, kézi munka területének vallásos témáihoz

Szeptember

Hetek	A vallásos és erkölcsi nevelés témái	Tevékenységek		
		A 3-4 évesek körében	A 4-5 évesek körében	Az 5-6 (7) évesek körében
szept. 1. hét	Ismerkedés az óvoda szűkebb és tágabb környezetével, a csoporttal, az imádság helyével.	Ismerkedjenek a csoportszobával, az óvodával, szűkebb környezetükkel.	Házikó hajtogatása és felületszínezés zsírkrétával: Kedves óvodám	Élményrajz készítése ceruza, zsírkréta használatával: Kedves Óvodám
szept. 2. hét	A szokások megismertetése, alakítása – nagyobbaknál felelevenítése	Csodálják meg a dekorációt, figyeljék az óvodapedagógus (nagyobb csoporttársaik) dekoráló munkáját (faliújság)	Rajzoljanak gyertyát, fedjék be színezéssel, ragasztással	Méhviasz gyertya készítése sodrással, viaszgyertya készítése mártogatás technikájával
szept. 3. hét	Szűz Mária neve napja (szept. 8.), születésnapja (szept. 12.)	Látogassanak el a Mária szoborhoz, gyönyörködjenek az ajándékba vitt virágcsokorban	Gyönyörködjenek a templomban található Mária képen, szoborban, beszélgessenek róla	Készítsenek kendőt (fátylat, ruhát) Máriának változatos technikák alkalmazásával (textil - pamut, tüll stb anyagok díszítése, színezése textil-filccel, nyomdázás)
szept. 4. hét	Szent Gellért a katolikus nevelési-oktatási intézmények védőszentje	Játsszanak a homokkal. Vegyenek részt a homoktemplom építésében. Termésekkel, ágakkal, falevelekkel díszítsék azt.	Rajzoljanak bottal homokba. Készüljön templom, ember. Jelenjenek meg rajzukban a keresztény jelképek egyes elemei: kereszt, nap.	Készítsenek homokképet (gríz, vagy más képet): A mi templomunk. Agyagozzanak, gyurmázzanak, gyakorolják a különböző technikákat, miközben keresztény jelképeket is formálnak: Kereszt, nap, templom, hal, ember.

Október

Hetek	A vallásos és erkölcsi nevelés témái	Tevékenységek		
		A 3-4 évesek körében	A 4-5 évesek körében	Az 5-6 (7) évesek körében
okt. 1. hét	Szent Ferenc ünnepe	<p>Figyeljék és kapcsolódjanak be az óvodapedagógus természetbáb készítésébe (hurkapálcák beszúrása, eszköz adogatása). Játsszanak az elkészült bábokkal.</p> <p>Nézegessenek természeti képeket, állatokat, növényeket.</p>	<p>Séta alkalmával figyeljék meg a közelben élő állatokat, élményüket jelenítsék meg vizuális tevékenységben: Gyurmázás, természetbábok készítése.</p> <p>Gyakorolják a hajtogatás technikáját: Készítsenek szárnyat a kismadárnak, amit ők rajzolnak (legyezőhajtogatás).</p> <p>Aszfaltrajz lehetőségének biztosítása: állatok rajzolása.</p>	<p>Fantáziarajz készítése: Ilyennek látom Szent Ferencet.</p> <p>Készítsenek természetbábokat, használják azt feljátékukban.</p> <p>Préselt falevelek felhasználásával készítsenek montázst.</p> <p>Gyakorolják a nyírás és a hajtogatás technikáját: Készítsenek szárnyat a kismadárnak (legyezőhajtogatás), vágják ki maguk rajzolta madár formát.</p> <p>Készítsenek madáretetőt.</p> <p>Szent Ferenc napjához kötött kirándulás után élményrajz készítése</p>

Hetek	A vallásos és erkölcsi nevelés témái	Tevékenységek		
		A 3-4 évesek körében	A 4-5 évesek körében	Az 5-6 (7) évesek körében
okt. 2. hét	Teremtés	<p>Kísérjék figyelemmel és kapcsolódjanak be a terepasztal készítésébe (hurkapálcák tördelése, leszúrása, a kész figurák elhelyezése).</p> <p>Segédkezzenek a fonalbaba készítésében (tartás).</p> <p>Ismerkedjenek a nyomhagyással. Tenyérnyomattal napocska készítése – (néhány gyermekben félelmet válthat ki a tenyér befestése).</p>	<p>Kapcsolódjanak be a terepasztal készítésébe felületfestéssel, egyszerű figurák elkészítésével.</p> <p>Gyakorolják a nyomhagyás technikáját festésben, gyurmázásban.</p> <p>Ismerkedjenek, gyakorolják a nyírás technikáját: Fű nyírása a papírlap szélének bevágásával.</p> <p>Nyomhagyás golyó görgetéssel, színes festék adagolásával.</p>	<p>Készítsenek terepasztalt az ismert technikák alkalmazásával.</p> <p>Készítsenek zöldségeket, gyümölcsöket az ismert gyurmázási technikák alkalmazásával.</p> <p>Díszítés. Készítsenek egyszerű sormintát formakinyomással készült alakok ragasztásával: (pl. egy növény – virág, és egy állat – hal).</p> <p>Gyakorolják a nyírás technikáját: Általuk megrajzolt (nyomtatott) gyümölcsök, zöldségek kivágása</p> <p>Nyomhagyás golyó görgetéssel, színes festék adagolásával.</p> <p>Fessenek égboltot, égitesteket.</p>

Hetek	A vallásos és erkölcsi nevelés témái	Tevékenységek		
		A 3-4 évesek körében	A 4-5 évesek körében	Az 5-6 (7) évesek körében
okt. 3. hét	Erkölcsi nevelés – a hazaszeretet alapozása	<p>Figyeljék az óvodapedagógus (nagyobb társaik) dekoráló tevékenységét.</p> <p>Fedjenek le nagy felületet, ismerkedjenek az aszfaltkrétával, felületkitöltéssel: Szív</p> <p>Fűzzenek nagyméretű gyöngyöt, vagy színes tésztát: Nyaklánc az ünneplők nyakába.</p>	<p>Készítsenek zászlót felületfestéssel.</p> <p>Tenyérnyomattal készítsenek nemzeti színű virágot. (piros tenyér a virág feje, ujjfestés a virág szára).</p> <p>Gyakorolják a fűzés technikáját: Nyaklánc az ünneplők nyakába.</p> <p>Gyakorolják a gömbölyítés technikáját: Kókuszgolyó készítése az ünnepre.</p>	<p>Vegyenek részt a csoportszoba ünnepi dekorálásában.</p> <p>Gyakorolják a sormintás fűzés technikáját: Nyaklánc az ünneplők nyakába.</p> <p>Vegyenek részt sütemény készítésében. Ismerkedjenek a konyhai eszközök közül az almareszelővel, reszeljenek almát.</p> <p>Készítsenek festéssel nemzeti színű zászlót a kisebbeknek.</p>
okt. 4. hét	Vallásos és erkölcsi nevelés – Ajándék a világ	<p>Séta alkalmával gyűjtögessenek színes faleveleket, figyeljék a préselés technikáját.</p> <p>Fedjenek le nagy felületet felületkitöltéssel: Körte (gyümölcs).</p> <p>Képzelet alapján zsírkkrétával rajzolt formákat színezzenek.</p> <p>Alkossanak sort kavicsokból, építő elemekből: Út készítése az állatoknak.</p>	<p>Körberajzolt tenyerüket satírozzák ki zsírkkrétával.</p> <p>Gyakorolják az egyszerű hajtogatás technikáját: Kutyafej. Ragasszák fel, egy lapra, egésszítsék ki a rajzot.</p> <p>Gyakorolják a nyírás, ragasztás technikáját: Készítsenek zacskóbábot (állatos).</p>	<p>Vegyenek részt kompót készítésében.</p> <p>Rajzolják körbe tenyerüket, satírozzák, majd nyírják ki.</p> <p>Gyakorolják a hajtogatás technikáját: Legyező hajtogatás – A kismadár (galamb) szárnya.</p> <p>Készítsenek akváriumot nyírással, színezéssel, festéssel.</p> <p>Készítsenek családrajzot</p>

November

Hetek	A vallásos és erkölcsi nevelés témái	Tevékenységek		
		A 3-4 évesek körében	A 4-5 évesek körében	Az 5-6 (7) évesek körében
nov. 1. hét	Az imádság	<p>Színezzenek nagy felületű papírgyertya formát zsírkrétával.</p> <p>Rajzoljanak gyertyát - ahogy elképzelik, és azt színezzék.</p> <p>Fedjenek le nagy felületet zsírkrétával: Nap, felhő, falevél, szív.</p>	<p>Gyakorolják a sodrás technikáját: Gyertyakészítés sodrással méhviaszból.</p> <p>Építsenek templomot az építő elemekből.</p>	<p>Ábrázolják a gyertyagyújtás élményét változatos technikákkal.</p> <p>Készítsenek leporellót ismert szentírási történetek ábrázolásával.</p> <p>Térformálás, téralakítás közösen: Építsenek templomot az általuk gyűjtött dobozokból (újrahasznosítás).</p> <p>Gyakorolják a hajtogatás technikáját: lilium forma (Szent Imre)</p>
nov. 2. hét	Az irgalmas szeretet példaképe Szent Márton	<p>Ismerkedjenek a nyomdázás technikájával: Díszítsék Szent Márton köpenyét.</p> <p>Gyakorolják a tépés technikáját. Tépegessenek papírdarabokat: Széna Szent Márton lovának.</p>	<p>Gyakorolják a hajtogatás technikáját: Szent Márton lova</p> <p>Rajzolják meg Szent Márton köpenyét, díszítsék saját elképzelés szerint.</p> <p>Gyakorolják a fűzés technikáját: Kartonból kivágott köpenyforma szegélyének díszítése.</p> <p>Díszítsenek papírlámpást. Szent Márton ünnepére.</p>	<p>Gyakorolják a nyírás, ragasztás technikáját: Rajzolják meg Szent Márton köpenyét, díszítsék saját elképzelés szerint.</p> <p>Ismerkedjenek a varrás technikájával: Kartonból kivágott köpenyforma szegélyének díszítése.</p> <p>Gyakorolják a festés, a nyírás és a ragasztás technikáját: Készítsenek papírlámpást Szent Márton ünnepére.</p>

Hetek	A vallásos és erkölcsi nevelés témái	Tevékenységek		
		A 3-4 évesek körében	A 4-5 évesek körében	Az 5-6 (7) évesek körében
nov. 3. hét	A szolgáló szeretet példaképe Árpád-házi Szent Erzsébet	<p>Gyakorolják a nyomdázás technikáját (ujjnyomat): Díszítsék Szent Erzsébet kötényét.</p> <p>Ismerkedjenek a sóliszt gyurmával. Gyakorolják a lapítás és a sodrás technikáját, a nyomhagyás módját termények használatával: sütemény, kenyér készítése.</p>	<p>Készítsenek montázst: Szent Erzsébet rózsája.</p> <p>Gyakorolják a lapítás, a gömbölyítés és a sodrás technikáját: Sütemények, kenyér készítése.</p> <p>Rajzolják meg és díszítsék ki Szent Erzsébet koronáját egyéni elképzelés szerint.</p>	<p>Vegyenek részt sütemény készítésében. A begyúrt tésztából cipó, lepény, perec formálása. Készítsenek a kisebbeknek Szent Erzsébet kenyeret és ajándékozzák meg őket.</p> <p>Díszítsenek egyéni ötlet alapján (pl. textilre textilfilccel): Szent Erzsébet köténye, koronája, rózsája.</p> <p>Készítsenek rajzokat a szent életéről vegyes technika felhasználásával: pl.: Szent Erzsébet a szegények segítőtje, Ilyen volt Szent Erzsébet.</p> <p>Agyagból is formálják meg Szent Erzsébetet elképzelésük alapján.</p>

nov.	Adventi készülődés	Ismerkedjenek a festéssel.	Gyakorolják a díszítés	Gyakorolják a díszítés
------	--------------------	----------------------------	------------------------	------------------------

4. hét		<p>Fedezzék fel a színeket. Nagyobb felület festése szivaccsal. A festés örömének átélése. A festett papírok felhasználása pl. gyúréssel, átkötéssel karácsonyfa díszítésre.</p> <p>Figyeljék a felnőttek (nagyobb társaik) dekoráló tevékenységét.</p>	<p>technikáját: Adventi koszorú készítése természetes anyagok pl: toboz, fenyőágak, vesszők stb. felhasználásával.</p> <p>Kapcsolódjanak be a csoportszoba dekorálásába.</p> <p>Jócelekedetek gyűjtése, és megjelenítése a kialakított helyen.</p>	<p>technikáját: Adventi koszorú készítése természetes anyagok pl: toboz, fenyőágak, vesszők stb. felhasználásával.</p> <p>Aktívan kapcsolódjanak be a csoportszoba dekorálásába.</p> <p>Készítsenek adventi naptárt csoportosan, dobozokból. A dobozokat lehet rajzokkal díszíteni pl.: mit segíthetek, miért fontos a Karácsony stb.</p> <p>Jócelekedetek gyűjtése, és megjelenítése a kialakított helyen.</p>
--------	--	---	--	---

December

Hetek	A vallásos és erkölcsi nevelés témái	Tevékenységek		
		A 3-4 évesek körében	A 4-5 évesek körében	Az 5-6 (7) évesek körében
dec. 1. hét	Advent. Szent Miklós püspök emléknappja	<p>Gyakorolják a felületfestést: Szent Miklós sapkája, zsákja, csizmája.</p> <p>Ismerkedjenek a satírozás technikájával: Képelőhívással kapott kép felismerése (szán, csengő, csizma, szív).</p> <p>Nézegessenek képeket Szent Miklós püspökről.</p>	<p>Készítsenek bábót: Szent Miklós (zacskóbáb, botbáb, síkbáb, térbeli báb, termésbáb).</p> <p>Mozaiképítés: Három-négy részre vágott Szent Miklóst ábrázoló kép összeillesztése és felragasztása.</p> <p>Készítsenek ragasztással papírtörő gurigából Szent Miklós bábót.</p>	<p>Készítsék el Szent Miklóst általuk elképzelt módon (agyag, báb).</p> <p>Nyírással, ragasztással készítsék el Szent Miklós szánját.</p> <p>Ábrázolják élményüket különböző technikák alkalmazásával: Nálunk járt Szent Miklós.</p> <p>Készítsenek nyírással, ragasztással papírtörő gurigából Szent Miklós bábót.</p>
dec. 2. hét	Advent. Várákozás, készülődés. Erkölcsi nevelés	<p>Figyeljék a mézeskalácsformák kiszaggatását, próbálkozzanak vele. Díszek készítése a karácsonyfára.</p> <p>Ujjpöttyözéssel formák díszítése: Fenyő, harang, csillag, vagy az általuk elkészített felület.</p> <p>Jócslekedetek gyűjtése, és megjelenítése a kialakított helyen.</p>	<p>Gyakorolják a mézeskalácsformák kiszaggatását. Díszek készítése a karácsonyfára.</p> <p>Gyakorolják a fűzés technikáját: Fűzzenek pattogatott kukoricából fűzért.</p> <p>Készítsenek apró ajándékot karácsony ünnepére. Festés, nyírás, ragasztás technikájának gyakorlása</p>	<p>Gyakorolják a mézeskalácsformák kiszaggatását, majd díszítését. Díszek készítése a karácsonyfára.</p> <p>Gyakorolják a nyírás és a ragasztás technikáját: Készítsenek papírfűzért.</p> <p>Készítsenek apró ajándékot karácsony ünnepére. A technikák változatos gyakorlása.</p>

Hetek	A vallásos és erkölcsi nevelés témái	Tevékenységek		
		A 3-4 évesek körében	A 4-5 évesek körében	Az 5-6 (7) évesek körében
dec. 3. hét	Karácsonyi készülődés: A kis Jézus megszületett!	<p>Csodálják meg a felállított betlehemet (képet). Műalkotás nézegetése, érzelmek kihangsúlyozása.</p> <p>Kivágott állatformák, vagy maguk által rajzolt formák színezése, nagy felület lefedése.</p>	<p>Műalkotás nézegetése az érzelmek kihangsúlyozásával: Betlehemi jelenet.</p> <p>Gyakorolják az egyszerű hajtogatás technikáját: házikó, majd színezzék ki, rajzoljanak bele.</p> <p>Készítsenek ajándékot a kicsiknek változatos technikák alkalmazásával (kicsiknél marokedény - agyag, vagy só-liszt, amely lehet méceses tartó, nagyobbak karcolással, esetleg gyöngyökkel díszíthetik.</p> <p>Készítsenek Betlehemet (rajzolják le az egyes szereplőket, ahogy tudják, s a formákat színezzék)</p>	<p>Konstruáljanak: Betlehem készítése kollektív munkával.</p> <p>Műalkotás nézegetése az érzelmek kihangsúlyozásával: Betlehemi jelenet.</p> <p>Karácsonyi vers hallgatása után készítsenek versillusztrációt.</p> <p>Készítsenek ajándékot a kisebbeknek változatos technikák alkalmazásával (agyaglapból lehet összeépíteni méceset (kör, vagy háromszögletű, toboz, dió-arany, vagy ezüst színnel befestve, de lehet natúr színben hagyni)</p> <p>Készítsenek papírfüzért, ablakdísz papírból, hajtogatással és vágással.</p> <p>Készítsenek Betlehemet konstruálással (síkbáb, textil, agyag, csutka).</p> <p>Használják a havat építésre, szobrászkodásra is.</p>

Január

Hetek	A vallásos és erkölcsi nevelés témái	Tevékenységek		
		A 3-4 évesek körében	A 4-5 évesek körében	Az 5-6 (7) évesek körében
jan. 1. hét	Karácsony – ismétlés	<p>Fessenek nagyméretű ecsettel, szivacs ecsettel felületet: Betlehemi csillag, fenyő, bárány, harang, templom, vagy saját maguk által rajzolt forma.</p> <p>Ismerkedjenek műalkotással: Tekintsék meg a templomban felállított betlehemet. Hallgassák az óvodapedagógus beszédét.</p>	<p>Készítsenek élményrajzot változatos technikák alkalmazásával: Az én karácsonyi ünnepem.</p> <p>Ismerkedjenek műalkotással: Tekintsék meg a templomban felállított betlehemet. Örömmel hallgassák az óvodapedagógus beszédét, kapcsolódjanak be abba.</p>	<p>Készítsenek élményrajzot változatos technikákkal: Az én karácsonyom. Karácsony Jézus születése.</p> <p>Ismerkedjenek műalkotással: Tekintsék meg a templomban felállított betlehemet. Örömmel kapcsolódjanak be az óvodapedagógus beszédébe, mondják el élményeiket.</p>
jan. 2. hét	A víz. Vízkereszt ünnepe	<p>Festés technikájának gyakorlása nagy felület lefedésével: Fessenek tavat a halacskáknak.</p> <p>Próbálkozzanak a kancsó forma kialakításával, festésével.</p> <p>Gyakorolják a sodrás és a lapítás technikáját: Patak, folyó készítése (több kisgyermek munkájának összeillesztésével).</p> <p>Játsszanak a hóval, tapasztalják meg, hogy a havat is lehet festeni.</p>	<p>Gyakorolják a felületfestés technikáját: megrajzolt kereszt. Gyakorolják az olló használatát: Vágják ki a keresztet, majd képalakítás ragasztással és képkiegészítéssel: Házszenelés az óvodánkban.</p> <p>Festés gyakorlása: Kancsó forma festése, majd díszítése; Szivárvány festése.</p> <p>Gyakorolják a gyurmázás megismert technikáit. Készítsenek vízi állatokat a folyóba.</p> <p>Mélyítéssel kancsó kialakítása. Játsszanak a hóval, fessenek, élvezzék a hófestés eredményét.</p>	<p>Fessék le élményüket. Képalakítás, különböző technikákkal: Házszenelés az óvodánkban.</p> <p>Gyakorolják a hajtogatás technikáját: halacska, hajó.</p> <p>Felületfestés és díszítő festés gyakorlása: Kancsó forma festése, díszítése; szivárvány festése.</p> <p>Elevenítsék fel a hófestés technikáját. Gyönyörködjenek alkotásaikban.</p> <p>Gyakorolják a mélyítés technikáját: Kancsó készítése gyurmából, vagy agyagból.</p>

Hetek	A vallásos és erkölcsi nevelés témái	Tevékenységek		
		A 3-4 évesek körében	A 4-5 évesek körében	Az 5-6 (7) évesek körében
jan. 3. hét	Árpád-házi Szent Margit	Fűzzenek gyöngyöt Szent Margitnak. Fessenek virágformát szivaccsal Szent Margitnak.	Építsenek templomot építő elemek felhasználásával, vagy hó formázásával Kiránduljanak a Margit szigetre, tekintsék meg a kápolnát. Gyakorolják a hajtogatás technikáját: Virágot készítünk Szent Margitnak.	Kiránduljanak a Margit szigetre, tekintsék meg a kápolnát. Készítsenek terepasztalt: Kirándultunk a Margit szigetre. Gyakorolják a hajtogatás technikáját: Virágot készítünk Szent Margitnak.
jan. 4. hét	A szeretet hírnöke Szent Pál apostol. Erkölcsi beszélgetés: A munka értelme, megbecsülése	Fűzzenek „szeretet-láncot” kis barátjuknak. Készítsenek „szeretet-képet” szüleiknek. Ismerkedjenek, gyakorolják a gömbölyítés technikáját: A barátom. (emberke készítése).	Rajzoljanak „szeretet-képet” barátaiknak. Gyakorolják a hajtogatás technikáját: Boríték hajtogatása szív formából. Formázzák meg barátjukat gyurmából, vagy agyagból. Gyakorolják a különböző technikákat.	Rajzoljanak „szeretet-képet” barátaiknak. Gyakorolják a hajtogatás technikáját: Boríték hajtogatása szív formából, majd díszítés vegyes technikával. Készítsenek rajzot elképzelés után: Ilyennek látom a vándorló Szent Pál apostolt. Formázzák meg barátjukat agyagból. Gyakorolják a különböző technikákat.

Hetek	A vallásos és erkölcsi nevelés témái	Tevékenységek		
		A 3-4 évesek körében	A 4-5 évesek körében	Az 5-6 (7) évesek körében
jan. 5. hét	A tűz. Készülés Gyertyaszentelő Boldogasszony ünnepére	<p>Játsszanak a síkmértani formákkal. Alakítsanak belőle templomot, házat.</p> <p>Gyakorolják a sodrás technikáját: Kié lesz a leghosszabb locsolócső?</p> <p>Kereszt készítése sodrással agyagból, vagy faágak összeillesztésével.</p> <p>Készítsenek gyertyát sodrással méhviaszból.</p>	<p>Készítsenek mécesstartót vegyes technikával.</p> <p>Színes sóliszt gyurmából készítsenek süteményeket (lapítás, sodrás, gömbölyítés, tekerés)</p> <p>Gyakorolják az olló használatát. Színezzék be a lángot saját fejdíszükön.</p> <p>Készítsenek gyertyát sodrással méhviaszból. Beszélgessenek a gyertyáról.</p>	<p>Készítsenek mécesstartót.</p> <p>Színes sóliszt gyurmából készítsenek süteményeket (lapítás, sodrás, gömbölyítés, tekerés)</p> <p>Készítsenek fejdíszet maguknak az ismert technikák alkalmazásával (tűz).</p> <p>Készítsenek gyertyát merítéssel. Beszélgessenek a gyertya jelentőségéről.</p> <p>Montázs készítése változatos technikával: Templomot ábrázoló, 4-5 darabra vágott kép összeillesztése, felragasztása és kiegészítése.</p> <p>Rajzolják meg a kétágú gyertya formáját, esetleg térben is elkészíthetik.</p>

Február

Hetek	A vallásos és erkölcsi nevelés témái	Tevékenységek		
		A 3-4 évesek körében	A 4-5 évesek körében	Az 5-6 (7) évesek körében
febr. 1. hét	Templomlátogatás Balázsáldás	Építgessenek térmértani formákkal: Templom. Díszítsék ki az általuk megrajzolt Szent Balázs püspök palástját.	Készítsenek montázst: A mi templomunk. Gyakorolják a grízkép készítésének módját: Kétágú gyertya formájának megrajzolása, majd lefedése. Beszélgessenek róla.	Közös munkával templom készítése különböző méretű dobozokból. Mozaikragasztás, vagy terménykép készítése. Papírlapocskákkal, vagy különböző magvakkal fedjék be a maguk által rajzolt kétágú gyertya formáját. Beszélgessenek róla. Tükörkép készítése: Pontozott lapon ábrázolt fél templom tükrözése a másik oldalra, majd színezés.
febr. 2. hét	Jézus élete és tanítása	Felületfestéssel kenyér és hal forma festése (próbálják ők megrajzolni a formákat)	Mozaikragasztással általuk megrajzolt, kivágott forma lefedése: Hal, kenyér.	Mozaikragasztással általuk megrajzolt forma lefedése, majd körbevágása: Hal, kenyér.
febr. 3. hét	Jézus tanítja az embereket: Ajándék a világ	Hajtassanak ágat, csíráztassanak, figyeljék a fejlődő növények változásait. Ismerkedjenek, gyakorolják a ragasztás technikáját: kivágott képek felragasztása.	Hajtassanak ágat, csíráztassanak, figyeljék a fejlődő növények változásait. Három-négy részre vágott kép összeillesztése és felragasztása, majd a kép kiegészítése.	Hajtassanak ágat, csíráztassanak, figyeljék a fejlődő növények változásait. Négy-öt részre vágott kép összeillesztése és felragasztása, majd képkiegészítés.

Hetek	A vallásos és erkölcsi nevelés témái	Tevékenységek		
		A 3-4 évesek körében	A 4-5 évesek körében	Az 5-6 (7) évesek körében
febr. 4. hét	Hamvazószerda, nagyböjti időszak kezdete	Papírgolyó ragasztás: Készítsünk barka ágat!	Papírgolyó formálás, és ragasztás: barkaág készítése az általuk megrajzolt ágra.	Papírgolyó formálás, és ragasztás: barkaág készítése az általuk megrajzolt ágra. (Az is lehetséges, hogy valódi ágakat díszítenek fel sodort papírgolyókkal.) Rajzolják le a hamvazkodás élményét. Gyakorolják a sorminta készítést (2-3-4 elem).

Március

Hetek	A vallásos és erkölcsi nevelés témái	Tevékenységek		
		A 3-4 évesek körében	A 4-5 évesek körében	Az 5-6 (7) évesek körében
márc. 1. hét	Erkölcsei beszélgetés: Mindig tedd a jót!	Díszítés dugó, krumpli, vagy szöngnyomdával (kis terítő).	Ismerkedjenek a pókfonás technikájával: Ajándékkészítés a barátnak.	Körmöcskésés: Barátságkarkötő készítése.
márc. 2. hét	A hazaszeretet elültetése: március 15.	Festés: Nemzeti színű csíkok, szalagok festése. Készítsenek nagyméretű kokárdát tenyérnyomattal.	Festés, ragasztás: Nemzeti színű zászló, virág, kokárda készítése. Képalkotás színes síkmértani formák összeillesztésével, ragasztásával. Szobor megtekintésekor figyeljék az arányokat. Ismerkedjenek az olló használatával, gyakorolják azt: Fű készítése bevágással.	Nyírás, ragasztás: Nemzeti színű zászló, párta, csákó készítése. Készítsenek nagyméretű kokárdát mozaikragasztással. Ismerkedjenek a fonás technikájával: Nemzeti színű szalag fonása. Képalkotás színes síkmértani formák kivágásával, összeillesztésével, ragasztásával. Szobor megtekintésekor figyeljék az arányokat. Beszélgessenek róla.

Hetek	A vallásos és erkölcsi nevelés témái	Tevékenységek		
		A 3-4 évesek körében	A 4-5 évesek körében	Az 5-6 (7) évesek körében
márc. 3. hét	Jézus csodatettei: A kánai menyegző	Gyakorolják a megismert technikákat: Készítsenek süteményt a lakodalomra (gombóc, kifli, kakaós csiga, palacsinta)	Agyagozzanak, gyakorolják a különböző technikákat: Tál, korsó készítése. Gyakorolják a díszítést: Általuk megrajzolt és kivágott tál, korsó forma díszítése.	Agyagozzanak, gyakorolják a különböző technikákat: Tál, korsó készítése. Ismerkedjenek a kasírozás technikájával: Korsó készítése (csíkok vágása, ragasztás). Gyakorolják a nyírás technikáját: Készítsenek terítőt a lakodalmi asztalokra.
márc. 4. hét	Beszélgetés a könyvekről. A Szentírás	Elkészített kis könyvbe képek, szentképek ragasztása.	Rajzolják le kedves szentírási történetüket. Nyírás: Készítsenek kis könyvet maguknak (a kivágott négyzeteket a felnőtt összetűzi).	Nyírás: Készítsenek kis könyvet maguknak (a kivágott négyzeteket a felnőtt összetűzi). Közösen készítsenek leporellót kedves szentírási történetükből. Készítsenek könyvjelzőt változatos technikák alkalmazásával.

Április

Hetek	A vallásos és erkölcsi nevelés témái	Tevékenységek		
		A 3-4 évesek körében	A 4-5 évesek körében	Az 5-6 (7) évesek körében
ápr. 1. hét	Erkölcsei beszélgetés. A barátság – Jézus a barátom	Rajzoljanak szív formára: Ajándék Jézusnak.	Rajzolás: Játsszom a barátommal. Díszítsenek szív formát: Ajándék Jézusnak.	Gyurmázás: Játsszom a barátommal. Díszítsenek általuk kivágott szív formát: Ajándék Jézusnak.
ápr. 2. hét	Húsvétra készülünk	Képelőhívás satírozással: Bárány, virág.	Mozaikragasztás: Barka szemekkel térbeli bárány forma befedése. Kapcsolódjanak be a süteménykészítésbe: Linzertésztából formák szaggatása és tepsire helyezése. Képelőhívás satírozással: Az üres sír, a feltámadás jelképei. Gyűjtsenek jócselekedeteket, amiket elhelyezünk a kialakított helyen (faliképen). Gyakorolják a fonal tekerésének, gombolyításának módját: bárányka.	Gombolyítással bárány készítése. Kapcsolódjanak be a süteménykészítésbe: Linzertésztából formák szaggatása és tepsire helyezése. Készítsenek fonalképet: Virágok. Gyűjtsenek jócselekedeteket, amiket elhelyezünk a kialakított helyen (faliképen). Képelőhívás satírozással: Az üres sír, a feltámadás jelképei.

Hetek	A vallásos és erkölcsi nevelés témái	Tevékenységek		
		A 3-4 évesek körében	A 4-5 évesek körében	Az 5-6 (7) évesek körében
ápr. 3. hét	A húsvét ünnepe	Virág készítése tenyérynnyomattal.	Díszítés: Kereszt díszítése színes filctollal. Faágakból összeillesztett kereszt díszítése papírgolyó, szárazvirág stb. ragasztásával.	Ismert technikák gyakorlása: Szerkesszenek képeslapot.
ápr. 4. hét	Erkölcsi beszélgetés: Édesanyám, a családom	Ajándékkészítés nyomhagyással.	Ajándékkészítés fűzéssel. Ismerkedjenek műalkotással: Anya gyermekével (méret, érzelmek > gyurmázás, vagy rajzolás).	Ajándékkészítés batikolással. Ismerkedjenek műalkotásokkal: Any gyermekével (méret, testtartás, érzelmek > gyurmázás, vagy rajzolás).

Május

Hetek	A vallásos és erkölcsi nevelés témái	Tevékenységek		
		A 3-4 évesek körében	A 4-5 évesek körében	Az 5-6 (7) évesek körében
máj. 1. hét	Égi édesanyánk Mária	Nyaklánc fűzése Máriának.	Gyurmázás: Mária. Rajzolják meg, majd díszítsék ki Mária koronáját. Díszítés: Mária köténye, köpenye, palástja (rajzolás, nyírás, díszítés). Látogassanak el Mária szoborhoz.	Gyurmázás: Mária. A fonás technikájának gyakorlása: Ajándék Máriának. Látogassanak el Mária szoborhoz. Nézegessenek képeket Máriáról (igényes műalkotások kiválasztása!)
máj. 2. hét	A mi templomunk, a mi papunk	Díszítés: Kulcs forma rajzolása, majd díszítése festéssel, színezéssel (felfűzve ajándékozzuk az atyának a kulcsosomót).	Mozaikragasztás: A mi templomunk. Látogassanak el a templomba. Csodálják meg az épületet. Kulcs formálása só-liszt gyurmából, vagy hőre keményedő anyagból (felfűzve ajándékozzuk az atyának a kulcsosomót).	Rajzolják le templomukat, kedves plébánosukat. Gyakorolják a hajtogatás technikáját: Ház, templom. Látogassanak el a templomba. Csodálják meg az épületet, beszélgessenek róla. Kulcs formálása só-liszt gyurmából, vagy hőre keményedő anyagból (felfűzve ajándékozzuk az atyának a kulcsosomót).

Hetek	A vallásos és erkölcsi nevelés témái	Tevékenységek		
		A 3-4 évesek körében	A 4-5 évesek körében	Az 5-6 (7) évesek körében
máj. 3. hét	Együtt lenni jó!	Rajzolgassanak aszfaltra krétával, homokba pálcával. Tenyérmomattal napocska készítése.	Készítsenek homokvárat, díszítsék kartonból készült kiegészítőikkel. Tenyérmomattal napocska készítése.	Készítsenek kartonból kiegészítőket a homokvárhoz. Készítsenek homokvárat, díszítsék kartonból készült kiegészítőikkel. Tenyérmomattal napocska készítése.
máj. 4. hét	Év végi hálaadás – köszönet, hála	Rajzoljanak, amit köszönetképpen az oltárra helyezünk.	Rajzoljanak, amit köszönetképpen az oltárra helyezünk.	Konstruálás: Szélforgó készítése. Rajzoljanak, amit köszönetképpen az oltárra helyezünk.

Felhasznált és ajánlott irodalom

363/2012. (XII. 17.) Korm. rendelet az Óvodai nevelés országos alapprogramjáról

A végtelen szépség forrása – XVI. Benedek pápa beszéde a művészekhez, Sixtus-kápolna, 2009. november 21. www.okgyk.hu/inc/irasok/XVIB_beszed_a_muveszekhez.html

Balogh László, Elméleti kiindulási pontok tehetséggondozó programokhoz, Tehetség, 2007/I.

Grolyóné Szabó Éva-Szerepi Imréné (szerk.), Katolikus szemléletmód, a vallásos és erkölcsi nevelés megvalósulása a tanulási, ismeretszerzési folyamatokban, KPSZTI, Budapest, 2006.

Gyarmathy Éva, A tehetség – fogalma, összetevői, típusai, és azonosítása, ELTE Eötvös Kiadó, Budapest, 2012.

Gyarmathy Éva, A tehetség háttere és gondozásának gyakorlata, ELTE Eötvös Kiadó, 2007.

Horányi Istvánné, A vizuális nevelés hatása a személyiségformálásban, Új Ember Hetilap – Hetilap 2012. 08. 26.

Kárpáti Andrea, Firkák, formák, figurák – a vizuális nyelv fejlődése a kisgyermekkorától a kamaszkorig, Dialóg Campus Kiadó, Budapest, 2001.

Levél a művészeknek. II. János Pál pápa levele 1999. április 4. https://w2.vatican.va/content/john-paul-ii/.../1999/.../hf_jp-ii_let_23041999_artists.ht...

Marczell Mihály, Neveléstan, Tinta Könyvkiadó, Budapest, 2002.

Pázmány Ágnes, Keresztény szemléletű tehetséggondozás, in: Katolikus Pedagógia, 2014/3-4. 67-80.p. Apor Vilmos Katolikus Főiskola - Szent István Társulat

Sallai Éva (szerk.), Művészetek szerepe a személyiségfejlesztésben, Apor Vilmos Katolikus Főiskola, Vác, 2008.

Szerepi Imréné (szerk.), 3-7 éves korú gyermekek vallásos és erkölcsi nevelésének éves terve, KPSZTI, Budapest, 2004.

Tóth László, A tehetségfejlesztés kisenciklopédiája, Pedellus Tankönyvkiadó, Debrecen, 2003.

Wiedermann Katalin, Alkossunk térben! – A 3–6 éves korosztály plasztikai ábrázoló képességének fejlesztése. <http://ovonok.hu/2015/03/alkossunk-terben-plasztikai-abrazolokepesseg-fejlesztese/>

Internetes hozzáférések:

https://www.google.hu/search?q=victor+l%C3%B6wenfeld&client=firefox-b&lr=lang_hu&sa=X&ved=0ahUKEwj90P_znsXVAhXFuxQKHTNSDeMQuAEIIQ&biw=1280&bih=915

http://ckhuman.uni-eger.hu/public/uploads/1-kisgyerm-viz-gond_5693f00937fc9.pdf

szentiras.hu/SZIT/Mt25,14-30

